

Fredningsforslag i Bornholms Regionskommune

Svartingedalen

Udarbejdet af Danmarks Naturfredningsforening 16. december 2009

Danmarks
Naturfredningsforening

Dato: 16. december 2009
Sagsbehandler: Kate Skjærbæk Rasmussen

Fredningsnævnet for Bornholm
Att. Fredningsdommer Henrik Engell Rhod
Retten på Bornholm
Damgade 4 A
3700 Rønne

Forslag til fredning af Svartingedalen

Indholdsfortegnelse:

1. Baggrunden for forslaget	side 3
2. Fredningsforslagets afgrænsning	side 4
3. Beskrivelse af fredningsområdet	side 4
4. Eksisterende fredninger	side 10
5. Fredningsforslagets konsekvenser for Natura 2000 beskyttelsen	side 10
6. Planlægningsmæssige forhold	side 10
7. Forslag til fredningsbestemmelser	side 12

Bilag:

Bilag 1:	Areal- og lodsejerliste
Bilag 2:	Budgetoverslag
Bilag 3:	Bemærkninger til budgetoverslaget
Bilag 4:	Målestationer i Svartingedalen.
Bilag 5:	Deklaration nr. 200 af 1927, skovareal i Svartingedalen.
Bilag 6:	Natura 2000 områder uden for fredningsområdet

Kortbilag 1: Fredningskort i 1:5.000 og oversigtskort i 1:25.000

Kortbilag 2: Regionkommuneplan 2005, Beskyttelse af natur, landbrug og kystlandskab (uddrag af planens kortbilag 3).

1. Baggrunden for forslaget

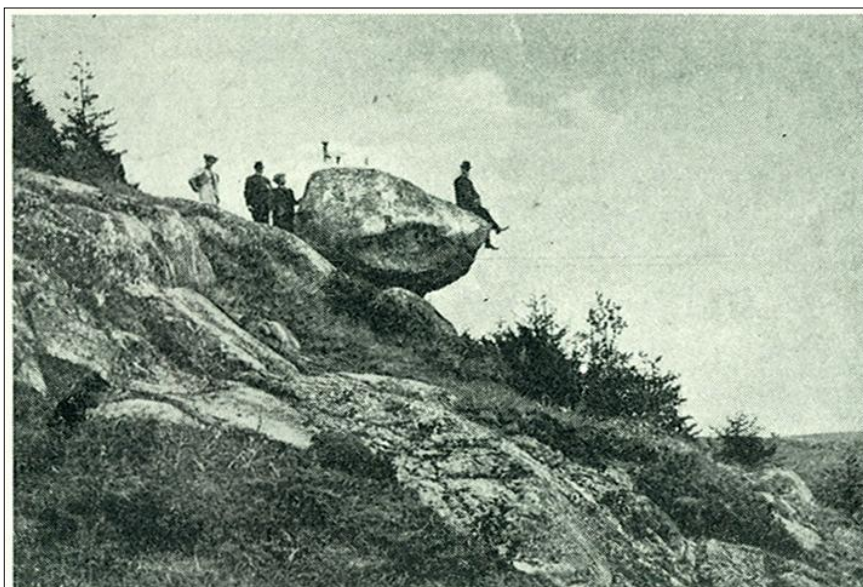
Fredningsområdet er på ca. 43 ha og er beliggende i Bornholms Regionskommune ca. 2 km fra Hasle centrum. Området er privatejet af 8 lodsejere samt af Bornholms Regionskommune, der ejer P-plads og adgangsvej B. Foreningen Bornholm har tidligere anmodet Danmarks Naturfredningsforening om at rejse en fredning for Svartingedalen.

Svartingedalen er et smukt eksempel på en bornholmsk sprækkedal, hvor stejle klippesider stedvis udgør dalsiderne. I bunden af dalen snor et naturligt, ureguleret vandløb sig igennem en frodighed af bregner og et tæppe af mosbeklædte sten og stammer. Skoven er en sluttet blandingsløvskov med ekstensiv drift. Fældning af træ sker ved plukhugst enkelte steder i skoven. Centralt i området findes et større engareal, som har et stort plejebestand.

Truslen mod fredningsområdet er et ændret skovbillede. Såfremt den ekstensivt drevne varierede blandingsløvskov konverteres til en intensivt drevet homogen nåleskov, vil det være et dramatisk indgreb i skoven med tab af biodiversitet til følge. En anden trussel i området er, at engen er ved at gro til i højt voksende urter og vedplanter på grund af manglende pleje.

Kun få bornholmere har i dag hørt om Svartingedalen, og endnu færre har vandret i dalen. For 70-100 år siden var området ellers en af Bornholms absolutte turistattraktioner, og også mange bornholmere tog på tur ud til dalen. Den hyppige lokale anvendelse af Svartingedalen fortsatte frem til midten af 1950'erne. Siden hen groede dalen til - de lysåbne græspartier med almindelig ene, urter og græs blev afløst af skov.

I dag er Svartingedalen desværre glemt af de fleste bornholmere. Skulle en besøgende lægge vejen forbi dalen, gør det begrænsede stisystem det vanskeligt at opleve den enestående natur i dalen. Fredes Svartingedalen sikres det nuværende skovbillede og engen får den nødvendige pleje, til gavn for engens dyr og planter. Desuden vil der blive udlagt stier, der sikrer at stinettet sammenknyttes, så besøgende atter kan få adgang til hele den smukke sprækkedal.

»Jættestenen« i Svartingedalen ca. 1910.

Aftenturen gik bl.a. via Åhalsegård til det fredede skovområde ved Åhalsen, hvor de modigste besteg den store vandreblok Jættestenen. Også de mange husmandsforeninger tog på sommerudflugter til Svartingedalen, hvor medbragte madkurve kunne nydes i Åhalsegårds have. Billedet er fra "Jul på Bornholm 1959". Fotograf ukendt.

2. Fredningsforslagets afgrænsning

Fredningsforslagets afgrænsning fremgår af kortbilag 1.

3. Beskrivelse af fredningsområdet

Svartingedalens dannelse og dens landskabelige betydning

De mange sprækkedale er et dominerende træk i det bornholmske granitlandskab. Sprækkedalene fik deres endelige udformning hen imod sidste istids slutning, men deres dannelseshistorie strækker sig over meget lang tid, og kan i hovedtræk beskrives således: For formentlig mere end en milliard år siden opstod der spændinger i de bornholmske granitter og gnejser. Spændingerne udløstes ved, at store blokke forskød sig i forhold til hinanden. Blokbevægelserne foregik langs plane flader, bevægelseszoner, hvis hovedretninger er nordnordøst-sydsydvest og nord-syd.

I bevægelseszonerne blev granit og gnejs knust. Forvitring og erosion har haft større virkning i de knuste materialer end i den omgivende granit. Sidst har is og smeltevand under istiderne skrabet og spulet de bredere bevægelseszoner til de karakteristiske sprækkedale, som fremtræder med stejle ofte lodrette klippesider mod det omgivende terræn. Længst de fleste sprækkedale har aldrig været opdyrkede og fungerer i dag som vigtige spredningskorridorer for vilde dyr og planter.

Sprækkedalene er forbløffende retlinjede og strækker sig ofte over flere kilometer. Svartingedalen er således godt 4 kilometer lang. Mod nord skæres den nordnordøst-sydsydvestgående dal af en mindre, men meget markant nord-sydgående sprækkedal kaldet Åhalsen, som med sine helt lodrette klippevægge synliggør sprækkedalens dannelseshistorie.

Naturværdier i fredningsområdet

Skoven

Næsten hele skovområdet er fredskov. Skoven fremstår med et urskovslignende præg med stor strukturmæssig mangfoldighed, herunder træer af forskellig art og alder i varierede grupperinger samt stående og liggende dødt ved. Bevoksningerne, der overvejende har udviklet sig frit, domineres af løvtræer såsom avnbøg, fugle-kirsebær, ask, bøg, hassel og hvidtjørn. Rødel vokser langs åen og på de mest fugtige partier. Skovens urskovslignende præg gør den uforudsigelig og spændende at vandre i, fordi den fremstår som vild og uberørt natur.

Skoven i Svartingedalen er en typisk bornholmsk bondeskov, hvor ejerne hist og her har fældet for at få tømmer og brænde til eget forbrug. Skoven bærer præg af at foryngelsen er sket naturligt, dog findes der et par plantede nåletræsparceller i området. I engen ligger eksempelvis en mindre parcel af juletræer og pyntegrønt (normansgran og nobilis), jf. kortbilag 1. Spredt på arealet findes desuden enkelte nåletræer og nåletræsklynger.

Åhalsen er beskyttet af en eksisterende fredning, jf. kortbilag 1, som bl.a. skal sikre at beplantningen bevares uforandret i dens nuværende karakter. Netop den sydvendte bevoksning, som består af gamle aske- og elmetræer, giver skoven sit meget karakteristiske udtryk, idet vedbend vokser omkring træernes stammer og trækroner.

De tætte vedbendbevoksninger på aske- og elmetræerne giver et meget rigt fugleliv. På Bornholm kaldes disse træer for Bornholmske palmer. Fotograf: Kate Skjærbæk Rasmussen.

Bark og døde grene er levested for mange insekter og andre smådyr. Fotograf: Kate Skjærbæk Rasmussen.

Området ved den store vandreblok Jættebold var tidligere en åben dalside med synlig klippegrund. Naturtypen klippeløkke formodes at have domineret arealet, som blev holdt åbent ved græsning.

I den sydlige del af fredningsområdet findes gamle avnbøgbevoksninger, og skovbunden er her tæt af anemoner om foråret. Sydligst er dalen præget af en del fældninger med efterfølgende tæt opvækst. Her findes også en ældre nålebeplantning, jf. kortbilag 1.

Skovbundsplanter og dyreliv

Jordbunden i dalen er muldrig og leret. Der er en frodighed af bregner og et tæppe af mosklædte sten og stammer, eksempelvis ses levermos, cypresmos og stjernemos. I skovbunden vokser bl.a. finger-lærkespore, skov-byg, vand-karse, tidlig skovhejre og finbladet mangeløv. Hist og her vokser blå anemone og tyndakset gøgeurt. I skovens lysninger findes ofte et tæt buskads af brombær, hindbær og hunderose.

Fuglelivet er typisk for bornholmske ådale. Her er mange småfugle, bl.a. syngende stillits og kernebider. Desuden er huldue hørt i maj og formodes at være en ynglefugl. Ravn er også observeret i dalen.

De lysåbne arealer

Centralt i Svartingedalen ligger en ca. 5 ha stor beskyttet eng. Sandsynligvis har der tidligere været foretaget høslæt på engen hvert eller hvert andet år, inden kreaturer og heste har afgræsset arealet. Ændringer i driften har betydet, at engen nu er ved at gro til. Højt voksende urter og andre græsnings- og slåningsfølsomme arter har fået mulighed for at vokse op og brede sig, ligesom buske og træer har etableret sig på arealet.

En del af engarealet bærer dog præg af at være dyrket. Det drejer sig om det relativt stejle areal lige sydøst for Svartingegård. Arealet gødskes men der anvendes ingen sprøjtegifte.

Plateauet ned mod åen har en mosaikstruktur bestående af eng og overdrevslignende vegetation. Det tyder på, at arealet hverken har været opløjet eller gødsket i en længere årrække. Tæt ved åbredden vokser et tæt brombærkrat.

På østsiden af Baggeå ligger et landbrugsareal, der i en længere periode har været braklagt. Arealet er netop opløjet og tilsået med hvede.

I forgrunden ses engarealet, som er ved at gro til. I baggrunden ses den braklagte mark som ønskes udlagt til vedvarende græsningsareal. Fotograf: Kate Skjærbæk Rasmussen.

Baggeå, som bugter sig igennem Svartingedal. Fotograf: Kate Skjærbæk Rasmussen.

Åen

Gennem fredningsområdet løber den beskyttede Baggeå - et naturligt, upåvirket vandløb som er gyde- og opvækstområde for ørreder (basis målsætning B). Inden for fredningsområdet strækker Baggeå sig ca. 3,4 km, og har et lille tilløb på ca. 640 m lige nord for Risholm. Baggeå udmunder i Hvideodde Rev ved Hasle og Muleby (se evt. bilag 6).

I tilknytning til Baggeå findes der inden for fredningsområdet 10 overvågningsstationer samt to faunastationer. Åens biologiske vandkvalitet befandt sig i 2008 midt i Dansk Vandløbs Fauna Index (DVFI), der går fra 1-7, med 7 som det bedste niveau, jf. bilag 4.

I vandløbsstrækningen syd for Ingemarsgård til Svalhøjvej vurderes ørredbestanden som værende god. De gode levevilkår skyldes formodentlig den tilnærmelsesvis konstante vandforsyning fra den sydlige kilde ved vandværket. Opstrøms Ingemarsgård er der ikke registreret fisk, hvilket formodentlig skyldes den periodevis udtørring af Baggeå, jf. bilag 4.

Vandhullet

I engområdet ligger et ca. 950 m² stort vandhul med permanent vanddække. Vandhullet er beskyttet som naturtypen sø.

I slutningen af 1980'erne var det enligt beliggende vandhul på marken vest for Svartingegård et kerneområde for den sjældne løvfrø. I et forsøg på at skabe og forbedre spredningsmulighederne for løvfrøen blev endnu et vandhul etableret på marken nordvest for Svartingegård og et eksisterende vandhul blev oprenset. Desuden blev der etableret et vandhul i engen inden for fredningsområdet. Formålet med denne løvfrødam var at etablere endnu et egnet levested for restbestanden af løvfrøer.

Kilder

I fredningsområdets sydlige del findes en kilde, jf. kortbilag 1. Herudover findes en kilde ved Ambrosens Stenværk, hvilket ses på de våde klippevægge.

Naturpleje

Skoven

Det urskovslignende skovbillede skal fastholdes og udviklingen skal gå mod en betydelig andel træer ældre end almindelig hugstalter og en betydelig andel dødt ved. Idet dette skovbillede på nuværende tidspunkt nærmest gør sig gældende, er den påkrævede pleje i skoven meget begrænset.

En større landskabelig oplevelse opnås såfremt der ryddes i området ved Jættebold samt ved Ambrosens Stenværk.

De lysåbne arealer

Den beskyttede eng skal bevares og udvikle sig med de særlige plante- og dyresamfund som karakteriserer naturtypen eng. At fastholdelse af engarealet sikres ved pleje af arealet, eksempelvis ved høslet og/eller afgræsning.

Høslet bør tilpasses de mest truede engplanter blomstringstid, således at der først sker høslet, når disse planter har blomstret og spredt deres frø. Det afslåede hø bør henligge på arealet i minimum en uge, for at planternes frø har mulighed for at sprede sig. For at udpine arealerne, skal det afslåede plantemateriale fjernes.

Efter høslæt kan arealet eftergræsses for at få en mere artsrig og strukturmæssig varieret eng, end høslættet alene skaber. Græsningstrykket skal tilpasses arealet og give en effektiv afgræsningen samtidig med, at tilskuds fodring undgås og nedslidning af vegetationen minimeres.

Træer og buske bør fjernes ved rydning. Desuden skal det sikres, at engen ikke gødskes, da det vil betyde en forandring af artssammensætningen flere år frem i tiden.

Hvad angår det dyrkede areal (matr. 77a) er det hensigten, at arealet skal udvikle sig med de særlige plantesamfund, der karakteriserer et overdrev. Arealet udlægges til vedvarende græsarealer med forbud imod gødskning og sprøjtning, og fastholdes lysåbent ved pleje af arealet, eksempelvis ved høslet og/eller afgræsning.

Ved reetablering af eng- og overdrevsvegetation kan der opnås en stigning i artsantallet ved at anvende dyr, der flyttes mellem forskellige eng- og overdrevsarealer og dermed bevirker øget frøspredning.

Åen

Baggeå skal fastholdes som et åbent, ureguleret vandløb med god økologisk vandløbskvalitet og et varieret dyre- og planteliv. Fisk og smådyr skal kunne foretage naturlige vandringer, således at vandløbet forbliver en spredningskorridor til de øvrige naturtyper i området.

Den sparsomme/ikke-eksisterende vandløbsvedligeholdelse skal fastholdes. Bevarelse af den skyggegivende bredvegetation, som også er leve- og fourageringssted for vandløbstilknyttede planter og dyr, minimerer desuden behovet for evt. grødeskæring.

For at undgå en for kraftig beskygning af vandløbet kan plejemyndigheden foretage udtynding i vedplanterne, ligesom der kan foretages slåning/fjernelse af bjørneklo og andre invasive arter.

Anvendes de vandløbsnære arealer til græsning, har plejemyndigheden mulighed for at opsætte hegn langs vandløbet, for at beskytte vandløbet mod tilførsel af jord og gødning.

For at opnå målet om god økologisk vandløbskvalitet bør DVFI ikke være mindre end 5, men et højere DVFI skal tilstræbes.

Vandhullet

Det beskyttede vandhul skal bevares og have en høj økologisk kvalitet, naturlig vandstand og et alsidigt og naturligt dyre og planteliv. De skyggegivende træer giver dårlige levevilkår for både vandplanter, krybdyr, padder og insekter. Af den grund bør der skabes mere lys i området.

For at sikre gode skjulesteder og overvintringspladser for insekter, krybdyr og padder bør gamle stubbe og lavt tæt krat, der ikke skygger, helt eller delvis skånes ved rydning.

Vandhullet bør have en lavvandet bredzone af størst mulig udstrækning. De stærkt skrånende bredder vil bevirke at der, uanset vandstand, altid vil være en meget fladvandet bredzone, som kan anvendes som både skjule- og fourageringssted for de tilknyttede dyrearter.

Udsætning af dyr i vandhuller/søer er generelt forbundet med tilskudsfodring, hvilket vil føre til flere næringsstoffer i vandet og dermed en ændring den naturlige balance. Eventuel udsætning af ænder vil endvidere kunne bevirke, at bunden rodes op samt at vandplanter, haletudser og andre dyr bliver ædt.

Kulturspor

Stendiger

I Svartingedalen findes en del stendiger. jf. kortbilag 1. Registreringen af stendigerne er ikke fuldendt og alle stendigerne er derfor ikke med på kortbilaget.

Stendigerne har været brugt som markering af skel og som hegning af afgræssede arealer. Udover at synliggøre tidligere tiders arealudnyttelse og ejerskab er stendigerne også vigtige levesteder og spredningskorridorer for dyr og planter, ligesom de er vigtige karakterskabende landskabelementer, som giver oplevelsen af et varieret landskab.

Stenbrud

Ambrosens Stenværk er beliggende sydvest for Svartingegård. I dag er klipperne sløret af opvækst og udsnit af bygge- og husholdningsaffald. Stenbruddet skal være synligt og tilgængeligt for offentligheden, og af den grund bør der ske en oprensning og rydning af opvækst, så klipperne bliver fremhævet.

Ambrosens Stenværk, beliggende for foden af Svartingegård. I 1920'erne blev shaussesten tilhugget i dette stenbrud. Foto udlånt af Jørn Uffe Hansen, Rutsker.

I Svartingedalen findes mange stendiger. Digerne fungerer både som skjul, fødekilde og levested, og de er derfor vigtige levesteder for vilde planter og dyr. Fotograf: Finn Hansen.

Offentlighedens adgang og formidling

Alle eksisterende veje og stier, som markeret på kortbilag 1, skal fastholdes.

Den eksisterende fredning af Åhalsen sikrer adgang til området via adgangsvej A, jf. kortbilag 1. Med dette fredningsforslag udlægges et parkeringsareal i tilknytning til stien, idet besøgende allerede i dag kan både gå og køre ad denne adgangsvej.

Fra Åhalsegård fører en trappe ned til selve Åhalsen. Stien fortsætter igennem hele den eksisterende fredning, og deler sig herefter op i to stier. Den nordligste sti fører til Jættebold og de to øvrige store sten, for herefter at slutte. Den sydligste sti fører videre ind i selve Svartingedalen, og også denne sti standser brat.

Højre foto: En gammel stamme kan anvendes som naturbænk. Fotograf: Morten Bjerrum.

Venstre foto: Åhalsen er en smuk, smal sprækkedal med meget stejle klippesider og et fint, bugtet vandløb. Fotograf: Finn Hansen.

I syd kan besøgende anvende vandværkets parkeringsplads samt adgangsvej B, jf. kortbilag 1. Den eksisterende sti fører ca. 160 m ind i området og drejer herefter mod vest. For at forbinde hele dalen skal plejemyndigheden etablere en simpel trampesti i nordøstgående retning langs med Baggeå. Hvor stien krydser åen, skal plejemyndigheden anlægge en simpel bro, jf. kortbilag 1. Stien skal forbindes med stisystemet i nord som angivet på kortbilaget.

I engområdet syd for Svartingegård skal stien forbindes med markvejen ved det nedlagte stenbrud. Den besøgende kan her betragte Danmarks grundfjeld på tæt hold. Stenbruddet vil være et velegnet sted til formidling af Svartingedalens historie og naturværdier, og plejemyndigheden kan her opsætte borde og bænke samt informationstavler. I engområdet kan store gamle stammer avendes som naturbænke.

Ved anlæggelse af den foreslåede sti vil stisystemet blive sammenknyttet, og det vil blive muligt at gå på opdagelse igennem hele den fantastiske sprækkedal.

4. Eksisterende fredninger

I nord er ca. 3 ha skov allerede fredet ved deklaration af d. 29. marts 1927, jf. kortbilag 1 og bilag 5. Formålet med fredningen er at give offentligheden adgang til selve Åhalsen samt at sikre adgangsveje hertil. Beplantningen skal bevares uforandret i dens nuværende karakter. Særligt karakteristisk for området er bevoksninger med ask, hvor vedbend er vokset helt op i trækrone. Arealet skal bevares uforandret i dens omfang. På arealet må der ikke brydes sten i erhvervsjemed.

Dette fredningsforslag indeholder den eksisterende fredning, som af den grund ophæves.

5. Fredningsforslagets konsekvenser for Natura 2000 beskyttelse

Der er ingen Natura2000-områder inden for fredningsområdet. Afstanden til de nærmeste internationalt beskyttede områder er 3-9 km, jf. bilag 6.

Forbud mod gødskning og sprøjtning samt udpining af vandløbets opland vil på sigt bevirke, at vandkvaliteten i Baggeå forbedres. Dette vil ikke kun have en positiv effekt på fredningsområdet, men vil også have indvirkning på forholdene i vandsystemet nedstrøms fredningsområdet, og dermed i farvandet ud for Muleby. Af den grund vurderes fredningen at kunne medvirke til at sikre en gunstig bevaringsstatus i EF-habitatområde nr. 211.

Afstanden til de øvrige Natura2000-områder vurderes at være for store til, at fredningsbestemmelserne i dette forslag vil kunne få indflydelse på områdernes fremtidige udvikling.

6. Planlægningsmæssige forhold

Regionkommuneplan

Det er i øjeblikket Regionkommuneplan 2005 der er gældende for området. Heraf fremgår det, at fredningsområdet er udlagt til særligt naturområde, interesseområde for naturbeskyttelse samt særligt landbrugsområde, jf. kortbilag 2. Desuden fremgår det af Regionkommuneplanen, at området er udlagt til alment tilgængeligt område.

Hvad angår områder udlagt til *særlige naturområder* fremgår det af Regionkommuneplanen, at naturbeskyttelsesinteresserne skal varetages ved en stram administration af lovbestemmelserne, og ved naturgenopretning, naturpleje, fredning og information.

Hvad angår områder udlagt til *interesseområde for naturbeskyttelse* fremgår det af Regionkommuneplanen, at der er tale om "... sammenhængende værdifulde naturområder og økologiske forbindelser, inden for hvilke der er registreret værdifulde landskabelige, geologiske og naturbeskyttelsesinteresser". Interesserne i disse områder skal søges varetaget ved naturgenopretning, pleje, fredning og information.

Næsten hele arealet udenom fredningen er udlagt som skovtilplantningsområde.

Lokalplaner

Der er ingen lokalplanlægning for området.

Zonestatus

Fredningsområdet er beliggende i landzonen. 2/3-dele af fredningsområdet ligger i kystnærhedszonen.

Bygge- og beskyttelseslinjer

Syd for fredningsområdet ligger et beskyttet fortidsminde hvis beskyttelseslinje strækker sig ind i fredningsområdet, og overlapper dette med ca. 0,22 ha. Der findes ingen yderligere fortidsmindebeskyttelseslinjer i fredningsområdet.

Skovarealet er omfattet af fredskovspligt, og der er udlagt skovbyggelinjer omkring skoven.

Råstofindvinding og vandindvindingsinteresser

Der er på nuværende tidspunkt ingen råstofinteresser i området, men et nedlagt stenbrud vidner stadig om, at der i årenes løb er brudt en del granit og gnejs på Bornholm.

Fredningsområdet er udlagt som et vandforsyningsområde samt et område med særlige drikkevandsinteresser. Vandværket Bornholms Forsyning A/S er ansvarlig for to vandværksboringer og en kilde i fredningens sydlige del, jf. kortbilag 1. Der er i øjeblikket udlagt 300 m beskyttelseszoner omkring disse vandboringer. Både vandværksboringerne og kilden vil blive demonteret, og de vil ikke i fremtiden blive anvendt til drikkevandsforsyning. Tidspunktet for nedlukningen er p.t. ukendt.

7. Forslag til fredningsbestemmelser

Det foreslås at fredningen tinglyses med følgende bestemmelser:

§ 1 Fredningens formål

At sikre og forbedre offentlighedens adgang til arealet.

At sikre og udvikle det nuværende urskovslignede skovbillede med en betydelig andel træer ældre end almindelig hugstalter og en betydelig andel dødt ved. Bevoksningerne skal altovervejende bestå af hjemmehørende løvtræer og buske. Skovens struktur og den fortsatte ekstensive drift skal fastholde skovens gode levevilkår for skovens dyr og planter.

At sikre et åbent, ureguleret og naturligt vandløb med god økologisk vandløbskvalitet og et varieret dyre- og planteliv. Fisk og smådyr skal kunne foretage naturlige vandringer, således at vandløbet forbliver en spredningskorridor til de øvrige naturtyper i området. Vandløbet skal være i naturlig balance, ligesom der skal være naturlig balance mellem vandløbet og de tilstødende vådområder.

At sikre og forbedre kvaliteten af de lysåbne arealer, så de udvikler de særlige plante- og dyresamfund der karakteriserer naturtyperne eng og overdrev.

At sikre et vandhul med høj økologisk kvalitet, naturlig vandstand samt et alsidigt og naturligt dyre- og planteliv.

At sikre og forbedre dalens herlighedsværdi gennem rydning og pleje af spektakulære klippepartier, udsigter m.m.

§ 2 Fredningsområdet

Fredningsområdet er vist på kortbilag 1.

§ 3 Tilstandsændringer, byggeri, hegning mv.

Inden for fredningsområdet må der ikke foretages terrænændringer herunder råstofindvinding, afgravning, stensprængning, påfyldning, deponering, planering, udsmid af affald eller afbrænding m.v. medmindre sådanne tilstandsændringer umiddelbart er tilladt i de efterfølgende bestemmelser.

Inden for fredningsområdet må der ikke opføres bebyggelse af nogen art eller etableres anlæg, eksempelvis el- og telemast, lysanlæg, vindmølle, campingvogn, jagthytte, skydebane, nye vejanlæg eller ske befæstning af eksisterende stier m.fl., medmindre sådanne tilstandsændringer umiddelbart er tilladt i de efterfølgende bestemmelser.

Undtaget fra forbuddet er tilstandsændringer og andre foranstaltninger, der af plejemyndigheden skønnes egnet til at forbedre forholdene for de naturligt hjemmehørende dyre- og plantearter samt for at øge dalens herlighedsværdi. Sådanne tiltag skal beskrives nærmere i en plejeplan.

Undtaget fra forbuddet er etablering af læ- og foderhuse til græssende dyr. Husene skal være enkle, af beskeden størrelse, være bygget af naturmaterialer og holdes i naturfarver.

Undtaget fra forbuddet er hegning omkring arealer der skal afgræsses. Hegnede arealer skal være offentlige tilgængelige ved etablering af låger, led, stenter eller lignende, jf. kortbilag 1,

og der må alene anvendes almindelige landbrugshegn (trådhegn) til husdyrbrug. Hegnene skal holdes i afdæmpede farver.

Læ- og foderhuse samt hegning skal fremstå så de syner mindst muligt i landskabet, og deres placering og udseende skal beskrives nærmere i en plejeplan. Såfremt læ- og foderhuse samt hegning ikke anvendes i en længere årrække skal de fjernes fra området.

Der må ikke foretages drikkevandsindvinding og nydræning må ikke finde sted.

Fredningen er ikke til hinder for, at dræn aktivt kan afbrydes eller fjernes for at genskabe den naturlige hydrologi i området, ligesom oprensning og nygravning af eksisterende grøfter skal ophøre. Forhold omkring evt. genskabelse af den naturlige hydrologi skal beskrives nærmere i en plejeplan.

§ 4 Drift og pleje

Inden for fredningsområdet må der ikke foretages gødskning, jordbearbejdning eller plantes træer og buske, og der må ikke anvendes sprøjtegifte eller andre former for gift, herunder musegift.

Plejemyndigheden skal iværksætte grøn bekæmpelse af arter optaget på Skov- og Naturstyrelsens liste over invasive arter.

Plejemyndigheden skal foretage oprydning, således at køkkenmøddinger, gammelt byggeaffald, bildæk mv. fjernes fra området. Desuden skal tekniske installationer i vandbøringsområdet fjernes ved nedlunkningen af borerne.

Med det formål at skabe en større landskabelig oplevelse af området kan plejemyndigheden foretage rydning i området ved Jættebold. Disse plejetiltag skal beskrives nærmere i en plejeplan.

Skoven

Skoven, som vist på kortbilag 1, skal have et vedvarende skovdække. Det vil sige at skovarealet skal være dækket af skov bestående af flere træarter og aldre i blanding¹. Skovens træer og buske skal altovervejende være hjemmehørende løvtræer og buske.

Foryngelse af skoven skal ske ved naturlig foryngelse, hvor de gamle træer i bevoksningen kaster frø, der danner en ny bevoksning under den gamle.

Alt naturligt dødt ved samt gamle udgåede stubbe skal blive i skoven.

Ved ekstensiv drift kan træer fældes enkeltvis eller i mindre grupper. Der må således ikke fældes store sammenhængende arealer (renafdrift).

De lysåbne arealer

Træer og buske skal fjernes ved rydning, dog skal almindelig ene bibeholdes på arealet.

Eng og overdrev skal plejes enten ved mindst et årligt høslæt og/eller ved græsning. Efter slåning skal høet henligge på arealet inden det fjernes, idet frøspredning fra planterne skal optimeres.

¹ Der er taget udgangspunkt i definitionen i bilag 2 i Skov- og Naturstyrelsens vejledning om "Bæredygtig skovdrift – tilskud til beskyttelse af naturmæssigt særligt værdifulde skove", 2008. En liste over hjemmehørende træarter findes i bilag 4 i samme vejledning.

Ved græsning skal plejemyndigheden godkende græsningstrykket, som skal være så lavt, at tilskudsfordring og nedslidning af vegetationen minimeres, men dog så højt, at der sker en effektiv afgræsning.

Baggeå

Der må ikke ske rørlægning, etableres faunaspærring eller anden regulering af vandløbet.

Vandløbets vedligeholdelse skal begrænses mest muligt, og være i harmoni med vandets naturlige strømningsmønster. En evt. vedligeholdelse skal være miljøvenlig, udføres skånsomt og altid være manuel (eksempelvis udføres med le eller håndbåret motorredskab). Grøden kan skæres én gang årligt i perioden 1.8. – 30.09. Afskåret grøde skal varsomt fjernes fra vandløbet og dets brinker. Efter grødeskæringen skal der fortsat være grødeøer og vegetation langs brinkerne.

Der må ikke ske afgravning eller beskadigelse af vandløbets brinker og sider, opgravning af materiale, herunder uddybning af vandløbets oprindelige leje samt bundoprensning. Eventuelle lokale sand- og mudderaflejringer kan fjernes i perioden 1.5. – 30.09., såfremt det vurderes nødvendigt af plejemyndigheden. Aflejringerne må ikke efterlades på vandløbets brinker, og sten og grus skal efterlades i uforstyrret leje.

Til gavn for plante- og dyrelivet skal bredvegetationen langs vandløbet være naturlig og uforstyrret, og der må derfor ikke foretages slåning af vegetationen på vandløbets bredder og skråninger. Dog kan plejemyndigheden bekæmpe invasive arter ved hyppig slåning.

Eksisterende bevoksninger af træer og buske langs vandløbet skal bibeholdes, og dødt ved i og ved vandløbet må ikke fjernes. Plejemyndigheden kan dog foretage udtynding af vedplanterne.

Der skal tilstræbes en højere DVFI² end 5, såfremt vandløbets økologiske potentiale taler herfor.

Plejemyndigheden kan udføre naturgenoprettende foranstaltninger, for eksempelvis at fremme et naturligt fiskeliv i Baggeåen. Der kan eksempelvis etableres gydebanker for fisk, strømlæ, skjul og levesteder for fisk og smådyr. Tiltag i forbindelse med naturgenoprettende foranstaltninger skal beskrives nærmere i en plejeplan forud for udførelsen.

Vandhullet

Vandhullets nærmeste omgivelser skal holdes lysåbne og gøres egnet som levested for padder.

Der må ikke ske afvanding og opfyldning af vandhullet.

Ved evt. oprensning af vandhullet skal den næringsrige sumpvegetation og det næringsrige slam fjernes fra området. Sådanne tiltag skal beskrives nærmere i en plejeplan.

§ 5 Naturpleje

Bornholmsregions Kommune er plejemyndighed og skal udarbejde en plejeplan for hele fredningsområdet.

Plejemyndigheden sikrer, på baggrund af en plejeplan, at der gennemføres pleje af det fredede areal.

² Dansk Vandløbs Fauna Index.

Plejeplanen skal beskrive fredningsområdets naturinteresser, herunder målsætning for de forskellige naturtyper. Desuden skal plejeplanen beskrive den fremtidige pleje af området. Første plejeplan skal foreligge senest to år efter fredningens ikrafttræden, og plejeplanen skal omhandle hele fredningsområdet. Plejeplanen opdateres mindst hvert tiende år, dog skal der i første periode laves et dokumenteret midtvejscheck, senest efter fem år.

Plejeplanerne skal forhandles med og tilsendes lodsejere og Danmarks Naturfredningsforening samt Friluftsrådet. Såfremt der er uenighed mellem disse parter, træffer Fredningsnævnet afgørelse i sagen.

§ 6 Offentlighedens adgang og formidling.

Offentligheden skal sikres adgang til fredningsområdet via veje og stier som fremgår af kortbilag 1.

Plejemyndigheden skal, som angivet på kortbilag 1, etablere en trampesti samt en parkeringsplads (10 m x 40 m). Etableringen skal foretages ved et minimum af terrænændringer.

Stier må ikke befæstes, dog kan naturlige materialer anvendes på særligt fugtige steder.

Stisystem må ikke nedlægges og offentligheden må ikke hindres adgang hertil. Plejemyndigheden kan dog, af hensyn til bevarelsen af flora og fauna fastsætte regler om en tidsmæssig begrænsning af offentlighedens færdsel i området.

Arealer, som af hensyn til græssende husdyr er hegnede, skal være offentligt tilgængelige. Af den grund skal der etableres låger, led, stenter eller lignende hvor stien krydser hegnede arealer, jf. kortbilag 1.

Inden for fredningsområdet kan der placeres simple broer, naturbænke og formidlingsskilte, og på plateauet ved Ambrosens Stenværk kan der opsættes borde og bænke. Placeringen af disse skal beskrives nærmere i en plejeplan, og der skal tages højde for den landskabelige oplevelse, som ikke må forringes.

§ 7 Udsætning og fodring af vilde dyr

Der må ikke ske udsætning af dyr inden for fredningsområdet, ligesom der ikke må tilskudsfores.

Undtaget fra forbuddet om udsætning er de tilfælde, hvor plejemyndigheden ønsker at udsættes individer af arter, som er beskyttet af Habitatdirektivets bilag IV. En sådan udsætning skal beskrives nærmere i en plejeplan.

Der må ikke tilskudsfores, dog kan fodring finde sted såfremt den ansvarlige plejemyndighed ønsker at fodre hjemmehørende arter (eksempelvis agerhøne), hvis lokale bestand er i negativ udvikling som følge af fødemangel grundet eksempelvis meget kolde vintre.

Såfremt plejemyndigheden ønsker at opretholde helårsgræsning i fredningsområdet, kan der også ske tilskudsfodring. Græsningstrykket skal aftales med den ansvarlige plejemyndighed, som skal godkende evt. fodertype og -mængde samt foderpladsens placering.

§ 8 Særbestemmelse

Nåletræsparcellen på matr. 57, jf. kortbilag 1, skal fjerenes senest 2 år efter fredningens gennemførelse.

§ 9 Ophævnning af tidligere fredning

Nærværende fredningsforslag erstatter deklaration af d. 29. marts 1927, som derfor ophæves.

§ 10 Retsvirkning

Midlertidig retsvirkning af forslaget træder i kraft så snart Fredningsnævnet har offentliggjort forslaget i Statstidende.

§ 11 Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt det ansøgte ikke vil stride mod fredningens formål, jf. Naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

Lb.nr.:	Matr.nr.: Ejerlav:	Ejer:	Ønskes fredet:		Heraf omfattet af NBLs bestemmelser om:			Heraf omfattet af		Tidl. fredet	Stier	Bemærkninger
			Ca.ha.	Antal lodder	beskyttelse slinier omkring sø / å §16 og fortidsmin- der §18 ca.ha	søer, vandløb, moser, strandenge, strandsumpe, ferske enge, overdrev §3 ca.ha	strandbesk. §15 og klitfredning §8 ca.ha	fred- skovs- pligt ca.ha	sten-og jord- diger muse- ums- lovens §29 ca.m			
1	del af 38 a Rutsker del af 38 b smst.	Ole Peter Hansen adr. Åhalsegård Kirkedalsvej 25 Rutsker 3790 Hasle	4,41 <u>1,99</u> 6,40	1 2	- -	- 0,01		4,10 2,00		29.03. 1927	-/985 -/45	landbrug, fredningsdeklaration (del af arealet) landbrug
2	del af 57 smst.	Kim René Mortensen og Heidi Charlotte Dam Kirkedalsvej 27 Rutsker 3790 Hasle	11,19	1	-	4,24		8,60			733/ 411	landbrug
3	del af 65 d Klemensker	Henning Ambrosen Rosendalevej 3 Klemensker 3790 Hasle	0,76	1	-	0,59		-			-	landbrug
4	del af 77 a smst.	Werner Nielsen adr. V Pilegård Simblegårdsvej 22 Klemensker 3790 Hasle	1,68	1	-	0,03		-			-	landbrug
5	77 n Rutsker	Helle H. I. Baunkjær og Georg U. Baunkjær Tassevej 3 3790 Hasle	8,92	1	-	0,73		8,92			636/-	landbrug
6	del af 39 a smst.	Jørgen Høi Tassevej 2 Rutsker 3790 Hasle	5,52	1	-	-		5,52			395/-	landbrug

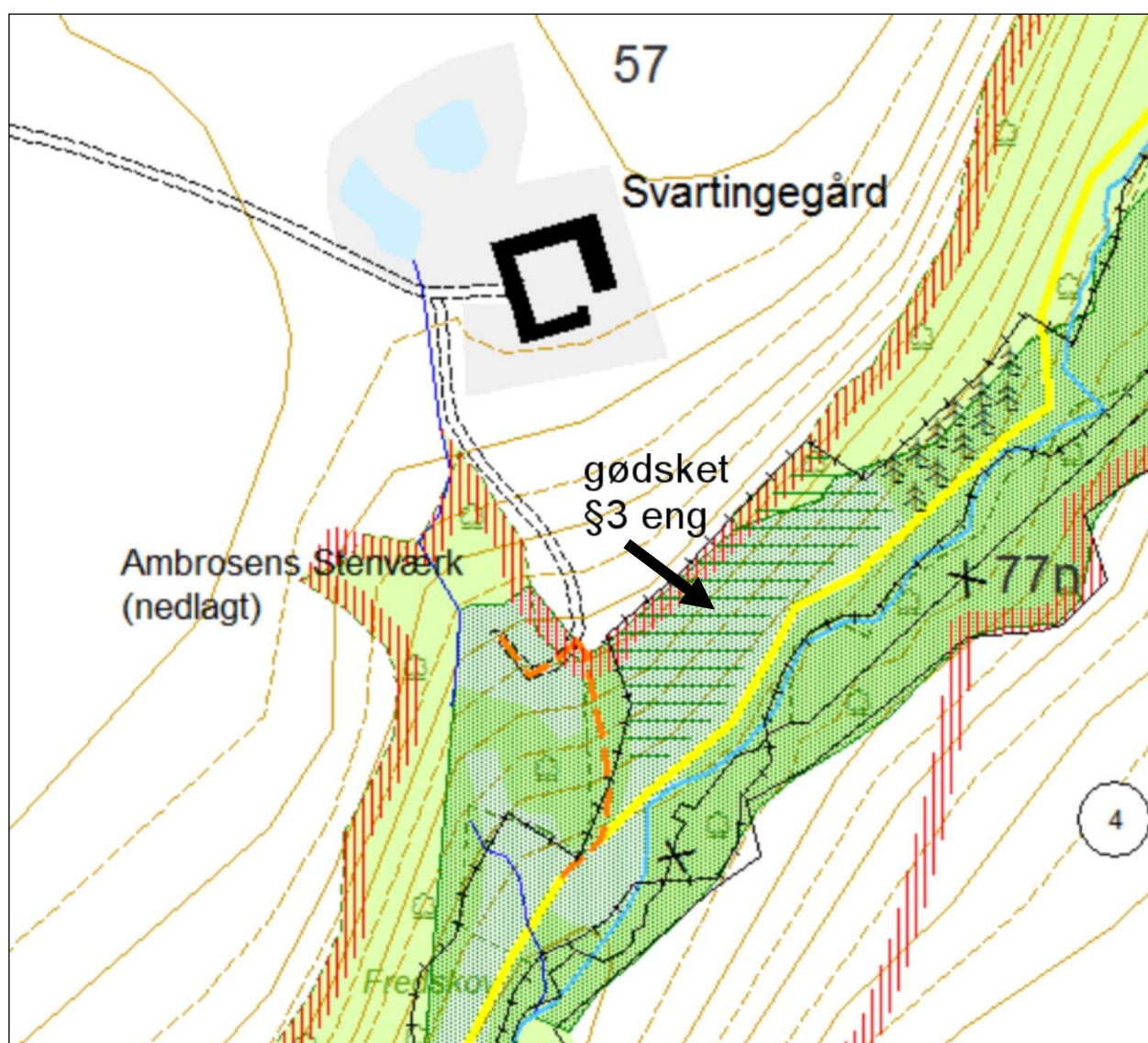
Lb.nr.:	Matr.nr.: Ejerlav:	Ejer:	Ønskes fredet:		Heraf omfattet af NBLs bestemmelser om:			Heraf omfattet af		Tidl. fredet	Stier	Bemærkninger
			Ca.ha.	Antal lodder	beskyttelse slinier omkring sø / å §16 og fortidsmin- der §18 ca.ha	søer, vandløb, moser, strandenge, strandsumpe, ferske enge, overdrev §3 ca.ha	strandbesk. §15 og klitfredning §8 ca.ha	fred- skovs- pligt ca.ha	sten-og jord- diger muse- ums- lovens §29 ca.m			
7	del af 76 a Klemensker	Svend Aage Thorsen adr. Fædresminde Borrelyngvej 7 Rutsker 3790 Hasle	5,63	1	0,18	-		4,6			-	Landbrug
8	del af 74 n smst.	Knud Elmer Andersen adr. Jydegård Jydegårdsvej 2 Hasle 3790 Hasle	2,33	2	0,04	-		2,2			55/46	Landbrug
9	del af 74 c smst.	Bornholms Regionskommune Ullasvej 23 3700 Rønne	0,08	1	-	-		-			-/159	parkeringsplads og vej
		I alt	42,51 ha									

Budgetoverslag for fredning af Svartingedalen i Bornholmsregions Kommune

Danmarks Naturfredningsforening rejser om kort tid fredningssag for Svartingedalen i Bornholms Regionskommune, i alt ca. 43 ha. I henhold til Naturbeskyttelseslovens § 36, stk. 5 skal et fredningsforslag ledsages af et overslag over de forventede omkostninger, der knytter sig til gennemførelsen af forslaget.

Bornholms Regionskommune ejer 0,08 ha af fredningsområdet. Der tilkendes imidlertid ikke erstatning for fredning af offentligt ejede arealer, medmindre den fredede ejendom er erhvervet med henblik på midlertidig besiddelse, jf. nbl. § 39 stk. 1, sidste punktum. Det er således kun de 8 private lodsejere, som tilkendes erstatning for samlet knap 43 ha.

Areal	Regulering	Erstatning pr. ha.	Bemærkninger	I alt kr.
36,99 ha	Løvtræsbinding og forbud mod renafdrift.	9.000 kr.	Jf. Mogenstrup ås, NKN afg. af 12. feb. 2007.	332.910
ca. 0,15 ha (del af matr. 57).	Fjernelse af juletræsbeplantning.	0 kr.	Juletræerne er plantet i et § 3 område. Det vurderes, at plantningen er foretaget efter 1992.	0 kr.
4,5 ha eng (del af matr. 57, jf. kort).	Forbud mod gødsning og sprøjtning af §3 beskyttet eng.	20.000 kr.	Lien, Fosdal og Sandmosen, NKN afg. af 4. febr. 2009.	90.000
1,68 ha landbrugsjord (del af matr. 77a).	Dyrket areal udlægges til vedvarende græs uden gødsning og sprøjtning.	100.000 kr.		168.000
1.819 m sti.	Nyanlæg af trampesti.	30 kr./lbm.	Langsødalen og Kedelsødalen, NKN afg. af 21. dec. 2007.	54.570
1.487 m sti.	Fastholdelse af eksisterende stier.	20 kr./lbm.	Hjortedalen, NKN afg. af 28. jan. 2008.	29.740
0,04 ha (del af matr. 38a).	Udlæg af landbrugsjord til 10 m x 40 m P-plads.	100.000 kr.		4.000
I alt				679.220

Bilag 3

Bemærkninger til budgethøring

Fredningsforslag for Svartingedalen/budgethøring

Til By- og Landskabsstyrelsen samt Bornholms Regionskommune.

Danmarks Naturfredningsforening har udarbejdet vedhæftede fredningsforslag for Svartingedalen beliggende i Bornholms Regionskommune.

Danmarks Naturfredningsforening rejser umiddelbart sagen alene, men vil hermed gerne invitere Bornholms Regionskommune til at være medsagsrejer.

Efter Naturbeskyttelseslovens § 36, stk. 5 skal et fredningsforslag ledsages af et budgetoverslag over de forventede omkostninger, der er knyttet til gennemførelsen af forslaget for at give fredningsnævnet og Naturklagenævnet bedst muligt grundlag for at kunne tage stilling til, om den naturmæssige gevinst ved en fredning efter myndighedernes vurdering står mål med de anslåede omkostninger, der er knyttet hertil. Budgetoverslaget skal herefter sendes i en 4 ugers høring hos de myndigheder der ikke er sagsrejer i fredningssagen. Budgetforslaget er vedhæftet denne fil sammen med de øvrige bilag.

By- og Landskabsstyrelsen og Bornholms Regionskommune anmodes på den baggrund om at afgive deres udtalelse til budgetoverslaget inden 4 uger, hvorefter sagen vil blive fremsendt til fredningsnævnet. Udtalelsen bedes sendt til Danmarks Naturfredningsforening.

Venlig hilsen
Kate Skjærbæk Rasmussen

.....
Kate Skjærbæk Rasmussen
Fredningsmedarbejder, cand. scient.
Danmarks Naturfredningsforening
Masnedøgade 20, 2100 København Ø
Dir.tlf: 39 17 40 24,
Mail: ksr@DN.dk

.....
DN har startet kampagnen "Kram et træ".
Vær med til at sætte fokus på gamle og store træer.
Læs mere og tast dit træ ind på www.dn.dk/kram

Danmarks Naturfredningsforening
Masnedøgade 20
2100 København Ø

dn@dn.dk

Natur
J.nr. BLS-121-00299
Ref. ems
Den 1. december 2009

Udtalelse til budgethøring om forslag til fredning af Svartingedalen

Danmarks Naturfredningsforening har den 13. november 2009 bedt om bemærkninger til et budgetoverslag for forslag til fredning af Svartingedalen på Bornholm.

By- og Landskabsstyrelsen har ingen bemærkninger til budgetoverslaget.

Med venlig hilsen

Else Marie Stampføj

Else Marie Stampføj

Kopi til:

Bornholms Regionskommune, post@brk.dk

VS: Fredningsforslag for Svartingedalen i høring

Kate Skærbæk Rasmussen

Sendt: 8. december 2009 12:55

Til: Kate Skærbæk Rasmussen

Fra: Ilsebil Hansen [mailto:Ilsebil.Hansen@brk.dk]

Sendt: 1. december 2009 14:08

Til: DN Email

Cc: Joergen-Butzbach@bornholm-gym.dk; Ole Holm Pedersen

Emne: Fredningsforslag for Svartingedalen i høring

Mange tak for det tilsendte fredningsforslag for Svartingedalen

Vi har desværre ikke mulighed for at komme med et høringssvar fra Bornholms Regionskommune inden fristen på 4 uger, da høringssvaret skal behandles politisk. Det skal behandles i Teknik- og Miljøudvalget, Økonomiudvalget og Kommunalbestyrelsen. Vi har endnu ikke mødeplanerne for det nye år og jeg kan derfor ikke sige hvornår det er endeligt behandlet i kommunalbestyrelsen, men et sandsynligt gæt er i februar.

Venlig hilsen

Ilsebil Hansen

Landskabsarkitekt

Teknik & Miljø

Naturgruppen

Skovlækken 4, Tejn

3770 Allinge

www.brk.dk

Telefon: 5692 2052

Mobil: 6026 2052

Fax: 5692 5816

Ilsebil.Hansen@brk.dk

Bornholms Regionskommune